

347-352.
anon levő

AZ AMATŐR

SZERKESZTI: DR KOHLMAN ARTÚR

MŰVÉSZI-FÉNYKÉPEZÉSI-FOLYÓIRAT.

A BUDAPESTI PHOTOCLUB HÍVATALOS KÖZLÖNYE.

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, VI. KIRÁLY U7CA. 89 □

KIADÓHIVATAL: V. HONVÉD U7CA. 10

ELŐFIZETÉSI-ÁRA: ÉGÉSZÉVRE 14 KORONA.

FÉLÉVRE 7 KOR. - NETYÉDÉVRE 3 KOR. 50 FILL.

MÉGBELENIK MINDEN HÓ 7-ÉN ÉS 15-ÉN ÉBYES SZÁM ÁRA 60 FILL.

TARTALOM:

Cserna Rezső S.: Festők és amatőrök. — *Szilárd Béla*: A felhők fotografálásáról. — *f. i.*: Fényképfelvételek színházi előadás alatt. — *Kohlman Artúr dr.*: Fényképezés az iskolákban. — A gumminyomásról. — Fényképezési eljárások. — Hazai krónika. — Adás—Vétel—Csere. — Irodalom. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

KÉPEINK:

Műmellékletünk: *Novomeszky Imre*: Alkonyat. — *Gr. Esterházy Mihály*: A spanyol tengerparton. — *Szilárd Béla*: Felhőtánculmány. — *Novomeszky Imre*: Felhők. — *Novomeszky Imre*: Alkonyodik. — *Szilárd Béla*: Enyelgés. — *Kohlman Artúr dr.*: Érdekes olvasmány. — *Novomeszky Imre*: Patak partján. — *Toborffy Zoltán*: A kis öreg. — *Kohlman Artúr dr.*: Czigány leány. — *Madarasi Beck Ilona*: Pihenés a sivatagban. — *Szilárd Béla*: Falu vége. — Az összes klisék *Herbst Samundl* készültek.

Festők és amatőrök.

— Művészek ellenünk és mellettünk. —

Budapest, november 15.

Alábbiakban két cikket talál az olvasó. Az egyiket *Lakos Alfréd* írta, a ki mint karrikaturista és illusztrátor azon panaszkodik egyik este megjelenő napilapban, hogy az amatőrök kiszorítják az illusztrált lapokból a hivatásos rajzolókat. A másikat művészmunkatársunk: *Cserna Rezső S.* a nagytehetségű fiatal festő írja, a ki nemes loyaltással síkra száll az amatőrök mellett, természetesen a *művész-amatőrök* mellett, azt vitatva (ha ugyan tudunk a sorok között olvasni!), hogy a *rossz rajznál* sokkal többet ér a *jó* amatőr-felvétel. Mi magunk természetesen szintén ezen az állásponton vagyunk, mégis — minthogy a kérdés nemcsak ránk, de a festőművészetre is tartozik! — meg fogjuk szólaltatni e tárgyban festőink javarészét. Egyelőre itt adjuk a támadó cikket és *Cserna Rezső S.* temperamentumos védbeszédét az amatőrök mellett.

Heti lapjaink, a legkiválóbbak is, művészi rajzok és illusztrációk helyett évek óta majdnem kizárólag gépies, lélek nélküli amatőr-felvételekkel töltik meg a képek helyeit. Pedig ezekre a nagyközönség, — a mely immár maga is legalább ötven százalék erejéig amatőr fényképész, — valójában cseppet sem kíváncsi. Sokkal jobban érdekli egy-egy művészi ihlettel megkomponált rajz. Még az

aktuális jelenetekről is érdekesebb a művész áttekintő munkája, a melylyel egy-egy fölvonulásról, temetésről, ünnepekről rajzot készít, mert sok oly jellemző alakot foglalhat egybe egy rajzon, a minőt a gép fizikai okokból nem tehet meg. A látott dolgot a művész otthon fantáziájával kiegészíti, úgy, hogy a néző tökéletes illuziót nyer, a géppel dolgozó ellenben ki van szolgáltatva a véletlen szeszélyeinek, nemcsak az időjérást és a fölvetel helyének megköttöttségét illetőleg, de sőt magát az előtte elvonuló jelenetet sem képes jellemző pillanatában megrögzíteni, mert e kellő pillanat eltalálása még a legjelesebb művésznél is érdem. Van ugyanis a mozgó jeleneteknek a valóságban egy nagy bökkenője, a melyen a fénykép sikere kizárólag majdnem mindig hajótörést szenved. Ez a dolog beleütközik az esztétika és a képzelettovábbvitel törvényébe. Vanak ugyanis minden mozdulatban számtalan oly pillanatok, a melyek végérvényesen megrögzítve nem jelentenek semmit sem.

Csak nem rég is feltűnt gróf *Tisza István* hasonlatának rendkívüli találó volta, a melyben a gyorsfényképezőkkel felvett jelenetek torz voltáról emlékezett meg. Nem lehet pl. egy favágó-embert abban a pillanatban ábrázolni, a midőn az fejszéjét már belevágta a tuskóba. Mert a művésznek azzal a természeti igazsággal is számolni kell, hogy a jelenet a képen nem egy pillanatig lesz látható, hanem állandóan, ellenben a természetben ez a jelenet csak egy pillanatig marad az említett helyzetben. Az oly pillanat állandósítása a képen hazugsággá, élettelené válik. A művész tehát kénytelen minden emberi mozdulatban a *még be nem fejezett mozdulatnak* jellemző pillanatait ábrázolni, a mely pillanat éppen a képen való állandósítás révén, a

képzelettovábbvitel folytán válik a néző szeme előtt *eleven mozdulattá*, életté. Hogy tehesse ezt meg egy fényképezőgép, a mely nem számít, nem tervez, nem gondolkodik? Tisztára a véletlentől függ, hogy a jelenet néha, legalább egyes részleteiben sikerülhet. Egészben pedig a világ milliárdnyi fényképfelvételei között nincs egyetlen egy sem, a mely sikerült volna, pl. egy fölvonuló jelenetet, vagy tüntetést, csatát illetőleg. Mert ha már a fényképezés kritikus pillanatában egy-egy alak helyes mozdulatban is van meg rögzítve, lehetetlenség és elő nem fordult dolog, hogy ily tömegfelvételnél minden egyes mozgó alak a kritikus pillanatban az illető helyes, megfelelő és állandósításra alkalmas mozdulatban lett volna.

Innen van az, hogy az amatőr-fényképezésnek legfőljobb csendes, idylikus jelenetek, tájképek sikerülnek, de az eleven mozgó életből csak torzképeket tud csinálni. Innen van az a sok felesleges mozdulat, a mit újabb időkben a tárlatokon is tapasztalunk, midőn a művész a pozitív tudás hiányát mozgó alakoknál a gyorsfényképező gépre bizza és ennek jelenetét festi meg. Egy-egy rohanó alak ilyenkor eső, bukó, vagy sétáló alakká vedlik az állandósításban. A duhajkodó legény karjaiból simogató, szelid karok lesznek. A favágó fejszéje pedig mozdulat helyett örök időkre a tuskón nyugszik, pihen.

Ezért nem is keltenek érdeklődést a képes hetilapok modern illusztrációi, amatőr fényképei. E tekintetben a külföld ma is követésre méltó példákkal szolgál. A művészi színvonalon álló angol, francia hetilapok csak mellékes teret adnak az amatőr-fényképeknek, ellenben hétről-hétre a rajzoló művészet remekeit mutatják be. Sokan ismerik bizonyára Cattou-Woodwille mesteri rajzait a London-News, vagy a Graphicból. A párisi Illusztrationba Sabbatier P. P. Renouard készítenek olyan rajzokat, a minőkkel a gépnek lélek nélküli munkája soha nem vetekedhetik.

Bármennyire megtisztelő is reám nézve szíves felszólításuk, nem mulaszthatom el, hogy érdeklődésüket fel ne hívjam arra: kérjék ki tán nálamnál tapasztaltabb művészek véleményét is. Addig is megkísérlem szerény véleményemet szembeállítani a fenti cikkel.

Ha nem csalódom, a t. cikkíró úr szerint összes képes lapjainkból számúzni kellene a fényképfelvételek után készült illusztrációkat. Azok helyett természetesen művészek által készített rajzokat kellene közölni. Mindenesetre nem egészen rossz gondolat. Hogy mennyire sikerült annak *miért*-jét bebizonyítani, az nem reám tartozik. De állításaival szemben mégis volnának némely észrevételeim.

Először is distingváljuk az illusztrációkat, a szerint, a milyen czélokra fognak azok szolgálni. Mindenesetre szépirodalmi olvasmányokat nem illusztrálnék fényképfelvételekkel, noha nem tartom absolute lehetetlennek. Így Párisban *Nils-*

son kiadó már fényképfelvételekkel illusztráltatta Geron-nak «*Le Crime De La Rue De Javel*» című regényét.

A szépirodalmi dolgok, tehát regények, költemények stb. illusztrálójának szerintem hasonló egyéniségűnek kell lennie az íróval, hogy annak műveit minél közvetlenebbül átérezhesse. Egy *Zolát* semmiesetre sem illusztrálnék olyan művészzel, a kinek műveiben orgiákat ülnek a pervers tónusok és vonalak. Avagy Pierre *Louys* «*Aphrodite*»-jét sem illusztrálnék olyan művészzel, kinek minden vonása duzzad az öserőtől . . .

Már most ugyanígy válaszszunk, hogy mikor csináltassuk művészzel az illusztrációt — vagy fényképezéssel. A cikkíró utal az angol és francia képes lapokra, melyek ma már *többnyire* művészi rajzokat közölnek. A felsorolt művészek: *Cattou-Woodville, P. Renouard, Sabbatier*, mind kitünő rajzoló, a kiknek illusztrációit mindig szívesen elnézem. Mondhatom, magam is gyönyörködöm nagy rajztudásukban, avagy ügyes compositiójukban, esetleg merész technikájukban. De már most kérem figyeljenek csak ide: kellene-e nekem mindeme jó minőségű, ha én a japán-orosz háború borzalmait iránt érdeklődöm? Mert a művészek által a *helyszínen* készített rajzok nem nyújtanak annyi igazságot, mint egy, mondjuk, intelligens fényképész felvétele! Hogy miért? Ime: az illusztrátor a helyszínen (mondjuk a golyózapor közepette) vázlatkönyvébe néhány vonással *feljegyez* egy csoportot, akár vágató lovasokat, vagy előre törekvő gyalogosokat, majd két vonással egy részletet a háttérből, mondjuk sziklaszorost vagy egyebet. Ezek a csata tüzeiben készült feljegyzések, ha *nagyobb minőségű* művész csinálta: artistikus szempontból igen becsesek lehetnek, mert látjuk, hogy mennyit volt képes néhány vonással kifejezni. Látunk talán vonásain ideges reszkétést, talán egy nagy ívben *svung*-gal húzott vonal egyszerűen megszakad, az írón nyomát talán még látjuk, a mint kissé ellenkező irányban lecsúszott a papírról Hogy miért? — valószínűleg a közelben egy detonáció reszkettette meg a művész kezét Tehát, mint mondom, ezek a rajzok, — feltéve, hogy nagy tudású *művész* készítette, — igen becses dolgok lehetnek, azonban ezek úgy szólván csak stenographiai feljegyzések, melyeken csakis a szerző tud eligazodni. Én azonban, avagy az egészen laikus közönség, csak meglehetősen phantáziával volnánk képesek az esemény hű képét magunk előtt látni. Ezt tudja a művész is. Azért aztán, ha ép bőrrel haza került a sátorába, otthon előszedi a cartonját és nyugodtan átírja feljegyzéseit

Már most eme átírásból lesz az illusztráció, olyképen, hogy ő nyugodt agygyal átgondolja, hogy miként is fog hatni az a kép a «Graphic» oldalain. Ha a kép előtere üres lenne, úgy oda is állít vagy fektet egy embert, lovat vagy lombos fát és így tovább. Vagyis többé-kevésbé komponál. És ha, tegyük fel, egyik vagy másik képen nem komponált, mert véletlenül *sikerült* egy jó felvételt csinálnia, — én még sem fogom azt különösebben szemügyre venni.

Nem úgy azonban egy *jó* fényképfelvétel. Bezzeg megvan ott minden, a minnek csak kell, hogy legyen. Nagyon jól tudom, hogy sok esetben talán több is, ez azonban még nem akadályozza meg, hogy az előttem fekvő képet ne tekintsem a *valóságnak*. Egy jó felvételen látom az arcznak számtalan kifejezését, a tagok mozgásait. Látom, mily görcsösen szorítja a fegyvert a tűzvonalban álló katona, látom, a mint kihull a fegyver egy másik kezéből és így tovább. Hogy a fényképfelvételen esetleg a *compositio*, mondjuk talán a *grupirozás* nem a legjobban hat is, mint *kép*, de hatni fog az igazságával. És mondjuk, még egy *jól grupirozott* (?) fényképfelvétel sem fogja bennem ama hitet keltetni, hogy az talán nem is úgy volt. . . Nem, kérem, az mindig maga a tagadhatlan, szépíthetetlen *valóság*. Az már most, hogy készülnek olyan felvételek, melyek oly annyira valóságosak, — melyeket a mi szemünk már többé nem bír felfogni, — az nem bizonyítja azt, hogy azt a felvételt kell éppen az illusztrálás céljaira felhasználni. Tessék válogatni.

De nehogy a t. olvasó azt higgye, hogy az illusztráló művészeket, ha nem is halálra, de legalább is «kodakolásra» ítéltem, sietek kijelenteni, hogy gráce à Daguerre, még nem minden lehet fényképfelvétellel illusztrálni. Olyan dolgoknál például, a hol nem annyira a szigorú vonalak, mint inkább az *impressiók* érdekelnek, ott csakugyan kitünő művész-illusztrálóra van szükségünk. A mult télen volt szerencsém látni Párisban az illusztrálók legnagyobbjainak: *Th. Alexandre Steinlen* és *Paul Renouardnak* collectív kiállítását. Ezeknek műveivel természetesen sohasem fog versenyezni a fényképfelvétel. Ott volt például *Renouardnak* a párisi kiállításról készített crayon rajza: a kiállítás látogatóinak ezrei tolongtak előtte. Ugyanez a kép fényképezve csakugyan nem lenne olyan mozgalmas. Éppen úgy *Steinlennek* *Jean Rictus* «*Les Soliloques du pauvre*» című költeményeihez készült rajzait sem tudom jobban elképzelni.

Végül is csak azt mondhatom, hogy *distingváljuk* az illusztrálandó kép tárgyát. Már most a szerint, hogy rajz vagy fényképfelvétel felel-e meg jobban — intézkedjenek képeslapjaink szerkesztői.

A cikkíró úr szerint a szerkesztők a hibásak, a kik nem foglalkoztatják a magyar illusztrátorokat. Már most, hogy *jó művész-illusztrátorainkban, jó amatőr vagy professionista fényképészeinkben, avagy jól distingváló szerkesztőinkben* van-e hiány, erre engedjék, hogy ne feleljen — utóvégre illusztrációt rajzolna:

Cserna Rezső is.

A spanyol tengerparton.

Gr. Esterházy Mihály

Felhőtanulmány.

Szilárd Béla.

A felhők fotografálásáról.

(Képekkel.)

Irta: Szilárd Béla.

A mikor az ég különösnél-különösebb alakú fellegekkel van borítva, melyeket a szél ide-oda kerget, s az előbb még a tenger tükréhez hasonló felhő alakja a tűzhányó hegyhez kezd hasonlítani, hogy a következő pillanatban ismét bársonykárpíttá alakuljon, melynek foszlányain át a nap kikandikál, — nem hiszem, hogy akadna ember, kit a természet e játéka meg ne ragadna.

Az alaposabb szemlélő előtt még változatosabb az ég, annyira az, hogy szín és alak tekintetében kétszer sem lát egymáshoz hasonló felleget.

Azok annyira elütnek egymástól a vidék, az évszakok, a klíma és apróbb finomabb meteorológiai tényezők szerint, mint akár Anglia ködösege a Provence kék menyboltjától.

Ma már, mikor a szépet mindig az igazban keressük, szebb szépet, mint a mit a természet embertől érinthetetlenül elénk tár, mint a főséges eget magát — alig találhatunk.

S még hozzá e légvárak rögzíthetők, hogy aztán gyorsan el ne tűnjenek.

De e tekintetben a festő már nem állja ki a versenyt a fotografussal, mert mire ő egy szín-

vázlatot csak nagyjából is összeüt, akkorra a mi előbb még tüzet hányó felleghegyünk síma tengerré vált, melynek foszlányhabjain már aranyhalak úszkálnak.

Másrészt — sajnos — a pompás színeket fotografiai úton visszaadni sem lehet s így, mint félig kész munkáról beszélhetünk csak, még a legszebb felhő-fotografiánál is.

De azért azok is nagyon szépek, oly szépek, hogy nem szükséges hozzájuk semmi földi táj, mi a hatást emelje.

Ezenkívül a festők számára kétségkívül érdekes tanulmány az ilyen fotografia, mivel az ilyet skicczelni bajos.

Újabban e felhőfotografiáknak tudományos értékük is van, de természetes, hogy más czélt szolgálván, itt nem a «szép» az első föltétel.

A fellegeket fotografálni igen könnyű. Én rendszerint e felvételekhez közepes érzékenységű (ez jobb, mint a nagyon érzékeny) lemezt használok, melyet a szolarizáció elkerülése czéljából az üvegoldalán fekete lakkal vonok be.

Az objektív mögé sötétsárga üveglapot helyezve, s a fényrekeszt kicsinyre véve (F 48—96)

347-352.

anon levő

1904. november 15.

AZ AMATŐR

5

igen rövid ideig $\frac{1}{100}$ másodpercig exponálok, ha a nap a felleg mögött van. Más esetekben az expozíció egészen három másodpercig növekedhetik, mit még esős időben, estefelé is ritkán szükséges túlhaladnia.

A holdvilággal (tele holddal) világított fellegek kiexponálására hasonló körülmények között egy-két másodperc elegendő.

A lemeznek nem szükséges okvetlen ortochromatikusnak lennie.

Az előhívásra legjobb a huzamos előidézés, vagy pedig a glyczinnel való előhívás.

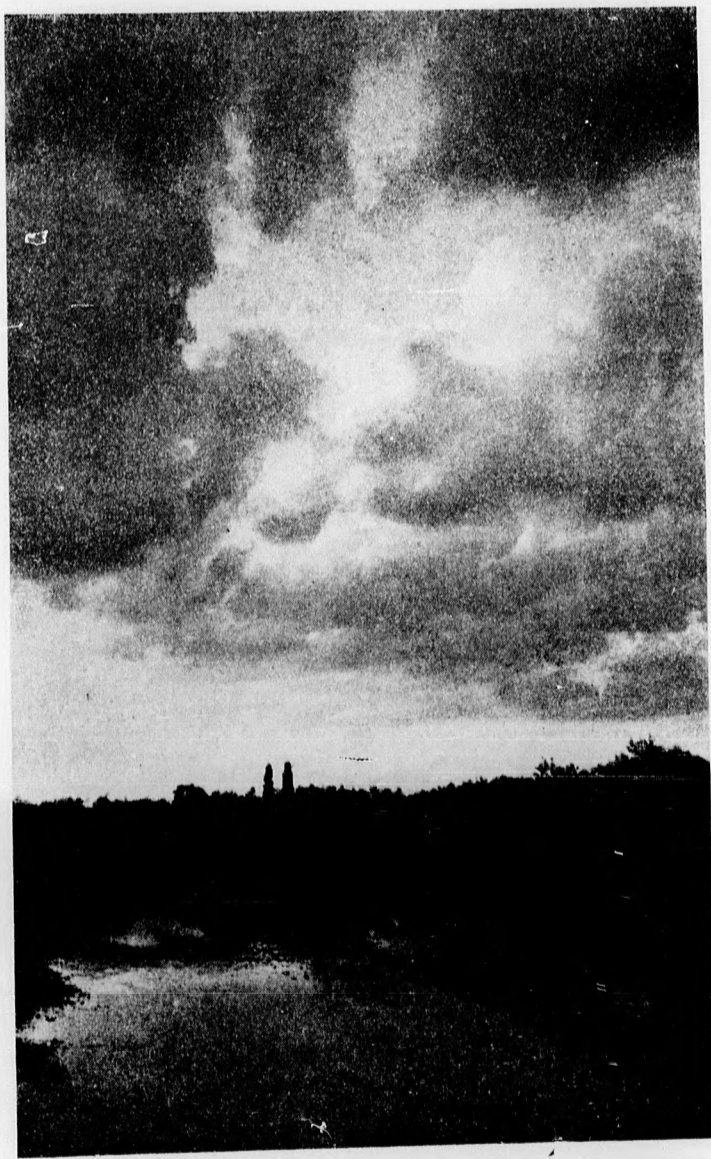
Végül a lakkot is eltávolítva, ily módon gyönyörű részletes negatívok nyerhetők, melyek a

pigment papírral való dolgozásra kiválóan alkalmasak, annyival is inkább, mert a képet minden részletével, főképpen a fehér részek összes detailjával csakis ez adja vissza.

Legalkalmasabbak, mert legszebbek a tompa, nem élénk színű papírok, melyeket pyrmais szemcséjű papírra viszünk át.

Az ilyen kép felülete gyönyörű bársonyos, s szinte színes.

Nagyon alkalmas a charbon velour papiros is, szép mély tónusai különösen sötétebb színű fellegeknél érvényesülnek, mint a milyeneket *Boulade* fotografált közvetlen közelből — lég-hajóból.

Felhők.

Novomeszky Imre.

Fényképfelvételek színházi előadás alatt.

Egész sereg fénykép tanuskodik ma már arról, hogy színházi előadások alatt a jól megvilágított színpadon látottakról egészen jó fényképfelvételeket készíthetünk. Különös érdeklődéssel és ambícióval foglalkozott e kérdéssel *Hauberisser György dr.* Kísérletei alapján arra az eredményre jutott, hogy a legrövidebb gyújtávolság és a legkisebb nagyság (formatum) a legrövidebb megvilágítást engedik meg. 24 cm. gyújtávolság mellett 12 másodpercig volt kénytelen megvilágítani a lemezt (exponálni), hogy ugyanazt az eredményt érje el, mely viszonylag ugyanoly nyílás és 12 cm. gyújtávolság mellett 3–4 másodperc alatt elérhető volt. A 18 cm.-nyi gyújtávon túl menés senkinek sem ajánlható... Különösen nagy súly és gondosság helyezendő arra, hogy a lencse (objectiv) jól állíttassék be a gépbe, mi alatt azt értjük, hogy a lencse tengelye a lemezzel merőlegesen álljon. A legtöbb összecusukható ú. n. klapp-kamera e célra nem igen alkalmas, mert a kihúzáskor az előrészt a lencsével nem elég szilárdan feszül s így az előbbi fő kelléknek nem felel meg.

Leginkább alkalmasak e célra oly 9×12 cm. nagyságú klapp-kamarák, melyeknek ollószerű feszítópántja a lencsével ellátott előrészt szilárdan kifeszíti. Kipróbáltak e téren a *Lechner-* és az *R. Goldmann-féle* újabb szerkezetű klapp-kamarák.

Minthogy azonban a nézőtér többnyire oly sötét, hogy kétszörös (dupla) kazettánál a kétszeres megvilágítás (két felvétel egy lemezen!) igen gyakori, megfelelőbbek e célra az egyszerű, de jól dolgozott ú. n. «*simpla*» fémkazetták. Ezeknek

előnye továbbá még az is, hogy egyformán dolgozva, a lemez az objectivtól mindig egyforma távolságban van. A zár lehetőleg zajtalanul és pedig vagy a lencse előtt (*Thorntu-Picard-féle*), vagy a lencse mögött (*Bausch és Lomb-féle*) pneumatikusan működő «*időre*» beállított legyen. Mint-hogy továbbá a színpadi világítás főleg élénk fény-sugarakat tartalmaz, főleg oly lemezek használandók, melyek sárga fény iránt lehetőleg nagyon érzékenyek. *Hauberisser dr.* azt állítja, hogy

a legjobb felvételeket eddig a *Westendorp* és *Wehner-féle* «*Color*» lemezekkel érte el.

Az objectiv beállításának már előzetesen kell megtörténnie. A homályos üveggel való beállítás — dacára annak, hogy a színpadon látottak a homályos üvegen oly világosan mutatkoznak, hogy lehetségesnek és sikeresnek tartanánk még egy pillanatfelvételt is — a színházban nehézkes, kényelmetlen, de bizonytalan is. Leghelyesebben járunk el következőképen: előzőleg, és pedig akár nappal vagy este önmaga eszközölte kiméréssel (s ez biztosabb), akár pedig a színházi emberektől beszerzett adatok szerint megtudjuk körülbelül azon távolságot, mely elfoglalt he-

lyünk és a színpad között van. Ha ez megtörtént, akkor bárhol kinnt (legjobb valamely épülettől) ugyanily távolságban állítjuk fel gépünket és egész sor felvételt eszközölünk akként, hogy az elsőnél az objectivet teljes nyílás mellett végtelenre, minden továbbinál pedig $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{8}$ mm.-rel változtatjuk a beállítást. (Minden egyes felvételnél e mérték megjelölendő, legalkalmasabb előbb a kazettán, majd a sötét kamarában a lemezen.) Előhívás után a lemezeket nagyító üveggel (lupával) megvizsgáljuk s azt a beállítást, mely a legélesebb képnek felel meg, igen *pontosan* a gépen, illetőleg a

Alkonyodik . . .

Novomeszky Imre.

beállítási skálán megjelöljük s ezentúl e szerint készítjük felvételeinket. A legtöbb kézigépen oly beállítási mutató van, mely meggömbíthető, majd későbbben stabil, de mégis finom végűvel pótolható, hogy a «hamis» beállítás teljesen kizárassék.

Ha már most mindezen előkészületek megtörténtek, hozzáfoghatunk a felvételhez — a színházban. Legalkalmasabb ülőhelyül az első emeleti erkélyen bérelt hely kínálkozik, persze legkényelmesebb a páholy. A gépet, mely már előre «fix-beállítású», a páholy párkányára helyezzük és lehetőség szerint vízszintes helyzetbe hozzuk (esetleg libella és alkalmas tárgyakkal való alátámasztás segítségével). Az időzár működésének

előbb a darabot gép nélkül, de szöveggel a kezében; jelölje meg a fényképezésre alkalmas jeleneteket s csak a legközelebbi előadáskor lépjen a cselekvés terére.

A lemezek előhívására Hauberisser dr. a Bayer-féle «Edinol»-t ajánlja, a melyet akként készít el használatra, hogy 1 rész töményhívót $12\frac{1}{2}$ rész vízzel hígít. Hogy lehetőleg sok részlet nyerjünk, ajánlatos az előhívót 22 Celsius-fokra megmelegíteni. A vörös fényvel nagyon óvatosan kell bánni! . . .

Hogy lágy lemezeket nyerjünk, — melyek *uran-* vagy «*ágfa*»-erősítővel megerősítve nem adnak túlságosan kemény másolatot — mártsuk be előhívás előtt a lemezt vízbe. Az előhívó előbb

Enyelgés.

Szilárd Béla.

természetesen hangtalanul, lapelában végződő gummicsovel kell történnie. A megvilágítás (*expositio*) a színpadi megvilágítás, a képek élénksége, mozgalmassága szerint különböző. Élénken világított tájkép-jelenetknél 2—4 másodpercnyi megvilágítás többnyire elegendő; szoba-, templom-, börtön- (szóval *interieur*) jelenetek felvételénél több, gyakran 6—8 másodperc is szükséges.*

A ki ily felvételeket eszközölni szándékozik, annak ajánljuk, hogy csak már látott darabhoz menjen, vagy — s ez még jobb — nézze meg

* Néha igen szépek a díszletek, de egyetlen nyugodtabb jelenet sem kínálkozik. Ilyenkor meg kell elégednünk a szép «szín»-nel és a kísérlet érdekessége nyújtotta élvezettel.

csak a felületen hat s csak a zselatinba hatolt víznek ellensúlyozása után hat a réteg belsejébe is. Előhívás után a lemezek — többnyire savanyú fixálóban — rögzítetnek és azután *alaposan kimosandók*.

Az ekként készített felvételek 18 × 24 cm.-ig nagyítva még elég éles képeket adnak. Gyakran oly képeket nyerünk, hogy már az eredeti lemez másolatán is felismerhetők az egyes személyek. Mint felette érdekes kísérletet, szórakozást és «kedveskedés»-re alkalmas eszközt ajánljuk olvasóinknak figyelmébe a színházi felvételeket. A sikerültekből szívesen közlünk néhányat «Az Amatőr»-ben. (f. i.)

Fényképezés az iskolákban.

Irta: Kohlman Artúr dr.

Az iskoláknak célja: növendékeinek az «*életre*» való nevelése. E célú mai iskoláink főleg az ismereteknek fokozatos szaporításában álló *intellectualis* neveléssel iparkodnak elérni.

Hosszú időközön keresztül ez az *intellectualis* nevelés foglalta le magának csaknem az egész iskolai szorgalmi időt.

A testi nevelés «mostoha gyermek» volt. Alig múlt egy évtizede annak, hogy a «*mens sana in corpore sano*» régi, de örökigazságú elve nálunk is átvitetett a gyakorlat terére. Kiváló tanügyi férfiak foglalkoztak a testi nevelés kérdésével és sürgették — az angolok példájára hivatkozva — a nemes tornajátékok rendezését s a különféle sportoknak az iskolákban való meghonosítását. Úgy emlékezünk, *Csáky Albin gróf* miniszterségének idejére esik ez üdvös reform, ez időtájt rendezték *Berzeviczy Albert*, a mai kul-

tuszminiszter kezdeményezésére az első országos tornaversenyt, melyet *Wlassics Gyula* kormányszata alatt a versenyek egész sora követett.

A testi nevelés, a testi erőnek, ügyesség fejlesztésének jelentősége általánosan elismertetett. Pedig mennyi kicsinylő «le mosolygás», mennyi aggodalmaskodó ellenvetés előzte meg és kísérte az u. n. komoly elemek részéről e mozgalmat! A növendékek szorgalma csökkenni fog; a szorgalmi idő megrövidül: aggodalmaskodtak a jó öreg professorok. Az azóta lefolyt idő és az iskoláknak évi jelentései fényesen megczáfolták az aggodalmakat. S a tornajátékoknak és egyéb testi sportnak iskoláink tanrendjében ma már jelentékeny szerep jut. A testi nevelés a szelleminek «egyenjogú» kiegészítő alkotórészévé vált.

De e két nevelési tényező vajjon kimeríti-e a nevelés fogalmát? Mielőtt e kérdésre megfelelőenkvessünk egy pillantást az «élet forgatagába», a melyben való helyállásra neveli az iskola növendékeit.

A létért, társadalmi állásért és más földi javakért való küzdelemben kifáradva, pihenés, szórakozás után vágyunk. A fizikai munkától kimerült ember feltétlenül testi és szellemi élvezetben fogja a pihenést keresni. A szellem munkása — némi pihenés után — fizikai munkában, sportok üzésében keres üdülést. De a szellem munkása — a fizikaival ellentétben — újabb, de szórakoztató «agymunkában» is pihenést talál. Csakhogy ez agymunka csak csekély részben az, s nem is annyira az agynak, mint inkább a léleknek tápláléka. És éppen mert csak a lélek dolgozik s az agy csupán a már feldolgozott anyagot fogadja be, — hat oly üdítően, kielégítően, felrissítőleg az agyra. Tehát a lélek is megkivánja a maga táplálékát. És mennél műveltebb valaki, mennél fárasztóbb agymunkát végez, annál inkább vágyik reá.

Iskoláinknak legnagyobb hibája, hogy a jövő «szellemi munkásait» nem ismerteti meg a lelki szükségletek kielégítésének «különféle» módjaival. Az *intellectualis corporalis* nevelés mellett még mindig mostoha-gyermek az *aesthetikai*. Az egyedüli lelki táplálék, melyet az iskola ma nyújt, az irodalom. Ezt tanítja, ennek megkedveltetésére törekszik. Önképző-, irodalmi körök alakítása által önálló irodalmi tevékenységre, alkotásra is ösztönöz. Ám valamint a tantervből, úgy az u. n. iskolai önképző körökből is minden egyéb művészet ismerttetése, megkedveltetése és az önálló tevékenységre való ösztönzés teljesen száműzvék. Képzőművészet, művészettörténet, képtárak, muzeumok, tárlatok látogatása

Érdekes olvasmány.

Kohlman Artúr dr.

valamely tanár vezetése alatt, teljesen ismeretlen fogalmak...

Így kerül ki az életbe az iskolából a férfiúvá serdült gyermek s ha a nature nem volt meg benne a szép iránti érzék, az iskola bizonynyal nem nevelte belé. Pedig az iskola egyik főhivatása — a lelki kiművelés, a szép iránti fogékonyság fejlesztése is.

Mert azzal, amivel e téren mai középiskoláink tanterve szolgál: a rajztanítással, e feladat koránt sincs kimerítve. És pedig annál kevésbé, mert ennek ma dívó rendszere éppen csak arra alkalmas, hogy a növendéknek eddig veleszületett esztétikai érzékét tönkre tegye.

Avagy más hatása lehet-e a rajztanár kiosztotta otromba, együgyű, ósdi és mindenek felett izléstelen német rajzminták (akár szabad kézből, akár pedig az isteni gondviselés szerű másoló papir segítségével) éveken keresztül való másolásának?

A választás — mely már egyéni izlésről tanuskodhatnék — csak is a kiváltságosak, az úgy is bizonyos fokú tehetségeknek vagy legalább «ügyeskedés»-t eláruló növendékeknek előjoga.

Maga a rajzolás bármily kis mértékű, de már meglevő kézi ügyességet tételez fel. Ez fejleszthető. De a kiben ily kézi ügyesség nincs meg? Annak a rajzórák lesznek élete legkeserűbb órái... De — bocsássanak meg rajztanár uraim — én még a talentumosaknál sem tartom a mai rajztanítási módszert — ezekkel a rettenően izléstelen rajzmintákkal — fejlesztő hatásnak.

A mai rajztanítási módszer tehát — a kényszer és rossz minták miatt — már alapjában rossz lévén, megreformálandó. Szerény nézetünk szerint ezt első sorban a használatban levő *rajzminták kiküszöbölésével és a rajztanulás kényszerének megszüntetésével* kellene megkezdeni. Ezek helyett tán inkább jóhírű hazai festőinknek vázlatait (skicc) kellene másoltatni a növendékekkel, szabad választásuk szerint. A kezdőkkel a legegyszerűbbeket, néhány vonal az egész... Kisérni néhány ismertető és magyarázó szóval. A haladókkal olyanokat, melyekben már kompositio is mutatkozik és ha lehetséges, támogatni ezt a mester kész munkája eredetijének a képtárban, vagy legalább a reproductionnak az iskolában való bemutatása által.

A fényképezés bizonyítékokat szolgáltatott arra, hogy művészi magaslatra emelkedhetik. Eszközei: a fényképező-gép, s a fény, melyek készséggel rendelkezésre állanak mindenkinek arra, hogy szép iránti érzékét, vágyát kielégíthesse.

A fényképezés tanítása az iskolákban az izlés, a szép iránti érzék fejlesztésére, a meg-

Patak partja.

Novomeszky Imre.

figyelő képesség fokozására, a növendékek szemének főleg a természetben rejlő szép keresésére és megtalálására való kiképzésére, önálló individuális felfogásuk érvényesítésére és ezzel *a rajztanítást hathatósan támogató eszközül is szolgálja.*

Ne mosolyogjunk!... A fotografálásnak az iskolákban való tanítása nem csak hogy nem kicsinylendő, hanem felette nagy horderejű haladás volna. És ha ma még talán sehol a külföldön sincs a tanrendbe felvéve, vajjon okvetlenül szükséges-e, hogy más nemzetek minden kulturális haladásban megelőzzenek bennünket? Miért ne szolgáltatassunk egyszer már mi is a «művelt» nyugatnak követendő példát a kultura téren is?

Különben Bécs már megtette a kezdeményezést e téren is. Dr. Eder tanáré az érdem,

hogyan az első ilyen célú állami intézmény létesült: a cs. kir. grafikai tan- és kísérleti intézet, mely hasonló intézetek alapításában mintájául szolgált a külföldnek. Ezen intézetek tanrendje tanuskodik arról, hogy a fényképezés mily nagy szerepet játszik ma, a művészet, ipar és iparművészet, a magasabb technika és a tudomány csaknem minden ágára terjedvén ki uralma. A bécsi grafikai intézet pedig fényesen bizonyította be, hogy céljának mily kitűnően felel meg, a csak néhány héttel ezelőtt bezárult «Wiener Photographische Gesellschaft» kiállításán.

De tanítják a fényképezést úgy Bécsben, mint a külföld többi nagy városaiban a technikai főiskolákon is.

Nézetünk szerint a felsőbb nép- és középiskolákban a fényképezés tanítása igen könnyen volna a tanrend keretébe illeszthető, minthogy e tárgy tanítása a szorgalmi időbe, — illetőleg azon kívül — akként volna illesztendő, mint a torna- és játékorák. És mivel azok a nehézségek, melyek a teremtő szépművészetek elsajátításánál, a fényképezésnél fenn nem forognak, vagy legalább is jelentéktelenné csökkennek, ezért igen alkalmas eszköz arra, hogy a minden növendék lelkének mélyében szunnyadó szép iránti érzéket felébressze, fejlessze és kint az életben is annak hétköznapiasságától megszabadítva, az örök szépnek, a művészetnek magasabb és tisztább régióiba vezetve: tartalmat adjon az életnek.

Reméljük, hogy megérjük még azt az időt, mikor a fényképezés kedvelt tantárgya lesz úgy a tanárnak, mint a tanítványnak. Pihenés és kellemes, nemes szórakozás a munka után. Mikor kellemes változatosságot visznek majd a ma még bizony száraz iskolai életbe azok a «megbeszélés-

A kis öreg.

Toborfy Zoltán.

sek», melyek a tanár és tanító között a fényképezés ezer meg ezer kérdése körül szövődnek. A fényképezés technikai eljárásait, alapelemeit az ifjúságnak minden új és ismeretlenségénél fogva kíváncsiságát felkeltő természetes hajlamainál fogva igen hamar és könnyen fogja elsajátítani. Mily figyelemmel fogják a tanárnak gazdag képanyaggal tarkított előadását kísélni. Mennyi egyéb geográfiai, kémiai, fizikai stb. ismeretet sajátítanak el majd játszva, lopva. Mennyire fejlődik majd a növendékek esztétika-kritikai érzéke azokban a vitákban, hogy a bemu-

tatott képen mi a szép, a természetes, a művészi és mi a zavaró, bántó, hatást rontó, művészietlen. Mily érdekes és tanulságos lesz ugyanazon témának egy-egy egész osztály által más-más felfogás szerint való feldolgozása. Mily élvezetesek azok a kirándulások, melyeket a fényképezést tanító tanár vezetése alatt fényképező masináival egy-egy kisdied diákhadsereg tesz meg! . . . Mennyivel fokozottabb lesz az örök szép és örökké művészi természet szépségében, nyitott könyvében való lapozgatás mindenki részére, a ki persze benne olvasni tud. Mily diadalmas érzés a táskában hazahozott zsákmány. Megannyi kincs annak, a ki elleste, ellopta, elrabolta . . . Mint fogják tanulmányozni az «életet»; az elhaladó emberek arcvonásait, mozdulatait, a különböző természeti jelenségeket, világitást, felhőzetet stb. . . Mily nemes verseny lesz az, melyet a tanár a növendékek készítette kiállítással rendez. . . . Sok lappangó tehetség és még több kiváló esztétikai érzék kerül akkor napvilágra már kifejlődve az iskola padjai közül.

De térjünk vissza az élethez. Az iskola ennek neveli növendékeit. . . . Mily más lesz a jövőendő nemzedék egész világnézete, látóköre, gondolat-

347-352.

anon levő

1904. november 15.

AZ AMATŐR

11

világa, főleg élvezetei! . . . Hiszen mindez kell hogy nyomot hagyjon az ifjú életében s a mai ifjúságot jellemző «fölületesség» helyébe az alaposág és a nemesebb kedély lép.

Mert írjuk csak azt le, a mit a szemünk közlött tapasztalat diktál tollunk alá és akkor a következő, a vázolt jövővel ellentétes képet kapjuk.

Ma a gyermekifju, alig hogy befejezte iskoláit, a hihetetlenül számos és népes kávéházak füstös levegőjű helyiségeibe tódul. Léha beszélgetések, agyoncsépelet unalmasságok, száználmas elméskedések töltik ki azt az időt, mely a továbbképzés, pihenés és nemes szórakozásé kellene hogy legyen. Az eszköz — ha a tapasztalatok még

hiányzanak is — talán már eléggé fejlett arra, de a lelkük üres, sivár! . . .

Nem akarjuk elvetni a súlykot s azért kijelentjük, hogy ezt nem absolut általánosságban állítjuk, — de a nagy átlagnál a kimondott kritika kemény, nagyon kemény, ám — sajnos — igaz és így jogosult.

És ennek nagyrészt a lelki nevelést teljesen elhanyagoló, mondhatnók kizáró iskolai rendszerünk az oka. Ismertessük meg iskolai ifjúságunkkal a művészeteket, nyissuk fel előttük a tisztult és nemes élvezetek kapuit — és akkor nem fog kellenni folyton vezérczikkeznünk az ifjúság «léhasága és testi élvezethajhászása» ellen! . . .

Falú vége.

Szilárd Béla.

A gumminyomásról.

III.

Minthogy a chromozott papiros csupán a száradás után válik érzékenynyé, maga az érzékenyítés gyengébb napvilágnál, vagy mesterséges fénynél történhetik. A papirost a megfelelő nagyságban levágjuk, a minél vigyáznunk kell, hogy a kép magassága a tekerespapír szélességének irányába essék.

A chromfürdőt porcelláncsészébe öntjük és ügyelünk arra, hogy hőfoka 7—8°-ot meg ne haladjon. Meleg időjárás mellett a chromoldattal telt csészét egy valamivel nagyobbba helyezzük, a melybe néhány darab jeget teszünk. A papirost két sarkán megfogva a képdallal felfelé hirtelen, fennakadás nélkül a chromoldaton keresztül húzzuk. Miután egy fél perczig benne hagytuk, — mely idő alatt a tálat folyton himbáljuk — kiemeljük a papirlapot a tálcza szélére és lógni hagyjuk. A papir hátán mégis felesleges oldat marad vissza, a mi megnehezíti száradását.

Czélszerű szárító eszköznek bizonyult itatós- vagy vegytiszta szűrőpapirossal bevont henger, melyen a papirost hátlapjával ismételtén végighúzza, a száradás csakhamar bekövetkezik.

A már előzőleg ismertetett szárítási módokon kívül felette alkalmas, mert egyszerű, még a következő. A papirost előző este preparáljuk s azután bárminő szobában, — melynek levegője száraz és 10—12 R° hőfokú, — egy körülbelül két méter magasságban kifeszített zsinórra facsiptetőkkel felakasztjuk. A papiros alsó szélére ugyancsak facsiptetőkkel szűrőpapirost akasztunk, hogy az az alul összegyűlő folyadékot felvonja. 1—2 óra alatt a papiros fénytől és nedvességtől megóva: száraz. Az így megszáritott papiros azonban továbbra is megóvándó a nedvességtől. E célra némelyek a chlorcalcium-dobozt ajánlják, melyet a platinpapirosok megóvására is használnak és olvasóink is bizonynyal ismernek. Sokkal czélszerűbb a chlorcalcium helyett — mely gyorsan szétfolyik és úgy a dobozt, mint a papirost bepiszkítja — néhány darabka égetett (oltatlan) mészdarabkának hasz-

nálata. E célra alkalmas oly — nem felette kicsiny — bádogszekrénykét készíteni, melynek két rekesze nem egyformán magas. Az alacsonyabbba beledobunk néhány darabka égetett meszet, az alsóbb rekeszben pedig a chromozott száraz papirost helyezük el. A papir ily módon 14 napig is eltartható.

Még egy másik ily szárítószekrényvel való szárítási mód is van, melynek lényege a szellőztetés. A szekrényke váza fából, oldalfalai, kivéve a fenekét, papirnemezből készítvék. Ez utóbbinak közepén 15 cm. átmérőjű nyílással bíró vasbádoglap van, melynek fillérmagyságú kerék résein, — melyekhez hasonlók a tetőlapon is vannak — járja át a szekrényt a levegő. Fokozhatjuk e légáramlatot azzal is, hogy a szekrény alsó és felső lapjának nyílásaira kis szellőztetőket (ventilátorokat) szerelünk. De helyettesíthetjük ezt az által is, hogy a szekrény-

alján levő nyílások alá egy dobozba helyezett s a szekrény alapjához kapcsolt jól melegítő égő lámpát helyezünk. A felszálló levegő légáramlatot idéz elő. Ez által a szükségeselt 12° R. hőfokot is könnyen elérhetjük, melynél magasabbra a hőmérsékletnek a szekrényben emelkednie nem lévén szabad, a lámpát egyszerűen eltávolítjuk.

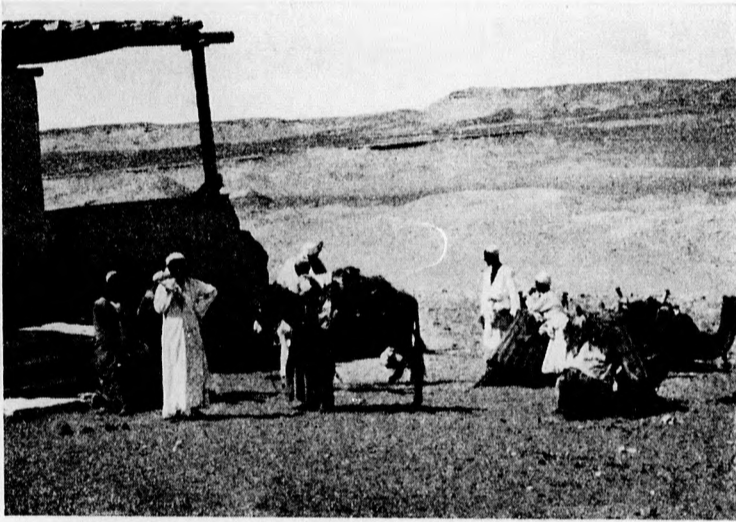
A levegő víztartal-

mát többnyire igen csekélynek tartják, pedig az igen gyakran — még napfényenél is — 80—90%-ot is elér. Természetes, hogy ily nedves levegőn a papiros egészen alig szárad ki, vagy a mire kiszárad — már elromlott.

Nagyon meleg időben 96—98 százalékos alkoholnak a chromoldathoz való keverése igen kedvező hatással jár. Természetes azonban, hogy a chromfürdő — mint fentebb említettük — jégben hűtendő.

Ha a szárítás fejezetét kissé hosszasan tárgyaljuk, úgy azt azon tudatban tettük, hogy az eljárás e részénél történik a legtöbb hiba, mert ezt tévesen «mellékes»-nek tekintik.

(Folytatjuk.)

Pihenés a sivatagban.

Madarasi Beck Ilona.

Czigányleány.

Kohiman Artúr dr.

Fényképezési eljárások.

A negatív lemezek szárítása alkoholban. Köztudomású dolog, hogy a lemez alkoholba téve egész rövid idő, mintegy öt perc alatt szárad meg. Ha azonban nagyobb számú lemezt akarunk szárítani, ajánlatos több — mondjuk három — alkohollal megtöltött tálczát használni. Először az első tálczába tesszük a kiáztatott és így még vízmentes lemezt, s ebben vagy öt percig hagyjuk. Azután a másodikba s így tovább... Mihelyt a lemez a harmadik tálczából a levegőre kerül, azonnal száraz is már. Ily módon egyrészt siettetjük a száradást, másrészt az alkohol is többször használható. Természetes azonban, hogy huzamosabb idő után az alkohol végre a felvett vízmennyiség következtében erejét veszti. Ekkor a három tálczának tartalmát összeöntve, valamely vízelvonó szert, pl. chlorcalciumot keverünk hozzá és összerázzuk. A chlorcalcium elvonja és visszatartja a vizet s az alkohol ismét használhatóvá válik. Természetesen nem «ad infinitum».

Vörös papiros sötétbarna világításhoz. *Castellani* az e célra szolgáló papirosnak vörösre festéséhez a következő oldatot ajánlja: alkohol 1000 ccm., auramin O (Anilin-Ges.) 5 gr., alkoholban feloldott safranin oldatból (0.5% töménységű) 100 ccm. Ez oldatban áztassuk 5—10 percig a megfestendő papirost.

Fényképező-hatások a sötétben. *Dr. Blaas János* innsbrucki tanár, a «Naturwissenschaftliche Wochenschrift» utóbbi számában a sötétben is érvényesülő fényképező hatások tekintetében eszközölt érdekes megfigyeléseiről számol be. Ismételten észlelte ugyanis, hogy a csukott dobozban levő, de fehér papirosba csomagolt lemezek fátyolosak lettek. E lemezek legtöbbször előhívás után a lemez két szemben levő szélén sötétebb csík mutatkozott, mely a lemezek szétválasztására szolgáló papirszeletektől eredt. E jelenség magyarázataként felemlítendő: ha fehér, fekete vagy vörös nyomású papirost rövid időre bár, kiteszünk a napvilágra és aztán lehetőleg nemsokára a sötétkamrába, a napsütötte felével a lemezre tesszük s

aztán legalább egy óra hosszat így hagyjuk s aztán erős előhívóval kezeljük: akkor — a nyomtatott betűk erős vagy gyengésségi foka szerint — e betűknek erősebb-gyengébb negatívát nyerjük. Ha már most e telenyomtatott papiros (pl. ujságdarabka) előzőleg hosszabb ideig sötét helyen feküdt és a megvilágításkor egyes részeit fekete papirossal elődjük, majd ezeket — a lemezekkel való kontaktusba hozatalkor — ismét eltávolítjuk, e helyek «hatásnéküliek»-nek mutatkoznak. Azaz a fekete papírral le-takart helyekről a lemezre a sötétkamrában nem fognak betűk lemásolódni, míg a le nem takart helyekről igen. Ez élénk bizonyítékul szolgál arra, hogy tényleg a papiros megvilágítása s nem maga a nyomtatott papír előidézte vegyi folyamat az oka a megfeketítésnek. Feltűnő jelenség, hogy silány ujságpapiros és durva csomagoló papiros szerfelett erős hatású. Próbaképen más festéket is megvilágítottak. Vászonnalig és gyapotot is csak kevéssé hatott. Ellenben a bőr igen erős hatást mutatott. Szépen másolódott egy lepkeszárny, a minél feltűnt, hogy a sötét részek sokkal erősebben hatottak a lemezre, mint a világosak. *Dr. Blaas* tanár továbbá megfigyelte, hogy némely fényképezési negatív csaknem felerészig fátyolos. Az ily lemezeknek a lemeztok (kazetta) födelének erezetével való összehasonlítása meglepő azonosságra vezetett. E jelenséget *Blaas* tanár akként magyarázta, hogy a lemezekkel megtöltött tok valószínűleg a napon feküdt és hogy a födelek nem egészen fényt át nem engedők. Minden elővigyázat azonban meddő maradt. *Blaas* tanár végre rájött arra, hogy bizonyos ideig sötétben tartott kazettában elhelyezett lemez előhívásnál teljesen tiszta és átlátszó maradt, míg a lemez berakása előtt már hosszabb ideig napfénynek kitett kazettákban elhelyezett lemezek fátyolképződést mutattak az előhívásnál. Ebből a tanulság: *még üresen se hagyjuk a kazettákat a napvilágon.*

Színes fénykép. *Reichel* vegyész új eljárást fedezett fel, mely szerint az ismert három részlet negatív segítségével nem üvegen, de papíron állít elő oly fényképet, mely állítólag megtartja színeit hosszabb idő után is, mert szerves festőanyagok jönnek használatba. Ezen festékek nem is mint kész festékek szerepelnek, hanem csak különböző fürdőkben való kezelés folytán keletkeznek vegyi úton. Kiemeli a képek tartósságát és olcsóságát. Közelebbi adatok még hiányoznak. (Chem.-Zeit., Repert. XXVIII. évf. 27. szám.)

Pillanat-magnesium-gyujtópor zer-tor és zirkonadalékkal. A «Journal of the Society of Chemical-Industrie»-ben olvassuk, hogy az *Actien-Gesellschaft für Anilinfabrikation* francia szabadalmat vett oly pillanatpor-keverékre, mely 2 rész magnesium, vagy aluminium és 2 rész cer- vagy thornitratból, vagy 1 rész zirkonnitratból áll. A keverék — állítólag — füst nélkül ég el és pedig rövidebb idő alatt, mint a chlorat vagy peroxiddal elkészítettek. A fénye, világítóképesége is állítólag nagyobb.

Pniachromie. (Színes fénykép előállítás.)

A természetbúvárok ez évi szeptemberi összejövetelén Boroszlóban dr. Könnig a *színes fényképezés feladatának*

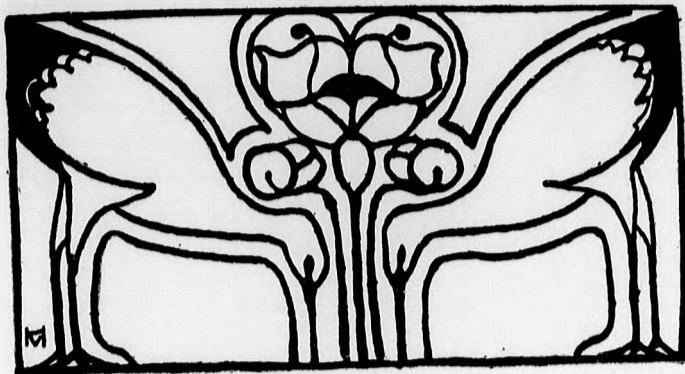
megoldásáról felette érdekes és általános feltűnést keltett felolvasást tartott. Az új eljárást a majnamenti höchsti festékművek (ezelőtt Meister, Lucius és Brünnings) fényképeszeti osztályán dr. König és dr. Homolka dolgozták ki. Szakemberek szerint ezen eljárás lehetővé teszi, hogy műkedvelők *olcsón és aránylag könnyű szerrel* színes fényképet készíthetnek. Az új módszer alapja természetesen a három alapszín (kék, vörös és sárga) s ez eljárás szerint nyert képen e színek olyannyira egybeolvadnak, hogy a valóban legfinomabb színárnyalatai is visszaadhatók. Nem háromszínyomat tehát, hanem valóságos színes fénykép! Bár itt is három felvétel készül: kék, vörös és sárga színszűrők mögött. (Lásd «Az Amatőr» 1. szám.) E szűrőernyők az egyes lemezekre mindig csak a megfelelő színt bocsátják. Már most, mielőtt a másoláshoz fogunk, a papírt «kék-collodium»-mal borítjuk. Ezen kék-collodium, valamint az alább említendő «vörös- és sárga-collodium» a collodiumnak «*leukobasisa*». Leukobasisok fény behatására színesekké válnak. A titok tehát azon megfigyelésen alapul, hogy a szerves festékek «leukobasisai» «*fehérvegyületei*» — előállítván e festékek reduktiója által — színes festékeké válnak a napfény behatása alatt, ha oxigént leadó anyagok vannak jelen. Mivel pedig a collodium nem más, mint nitrocellulose, már pedig a nitrovegyületek oxigént könnyen adnak le, a feltalálók természetesen a collodiumot használták. A sötétben megszáradt «*kékpapíros*»-ra már másolhatunk a megfelelő részlet negatív alatt, míg a kép a napfény behatása folytán kellő módon megszíneződött. A rögzítés monochloreccetsavval történik, mely kioldja a fényt nem kapott — tehát még «*leuko*» (fehér) — festékrészeket. Kimosás után vékony chromgelatinréteggel borítjuk a képet és szárítás után fedjük a «*vöröscollodium*»-mal. Ismét másolunk a megfelelő részlet negative alatt s megismételjük fenti munkálatainkat; csak hogy ezuttal a sárga-collodiummal fedünk. Rögzítés, mosás stb. után a kép bevonható valamely positive lakkal. Míg a pigmentnyomásnál a kép fejlődése nem kísérelhető figyelemmel, addig ez eljárásnál a rögtön papírra készült kép — s ez nagy előny — egész pontosan megfigyelhető. Némileg gondot okoz nekünk a megvilágítatlan preparátumok eltarthatatlansága, valamint azon körülmény, hogy a komplikáltnak látszó eljárás — a gyakori gelatine- és collodium-borítások — nem fog-e nehézséget okozni a műkedvelőnek?

A «Premo-Filmpack». Mind mai napig csak a filmtekerces-gépek birtokosai voltak azon megfizethetetlenül szerencsés helyzetben, hogy gépüket korlátlan számú felvételhez a fényes napvilágon is megtölthették vagy kész felvételeiket azonnal ki is vehették. És az sem volt megvetendő a filmtekerces kamaráknál, hogy könnyű szerrel magunkkal vihettük a legnehezebb és fárasztóbb hegyi turákra is, ellentétben azon bajtársunkkal, a ki lemezkamarájának és néhány tucat üveglemezének súlya alatt már az első félórai gyaloglás után is nyögött. A «*premo-filmpack*» forgalomba hozatalával a csak homályos üveggel beállítható üveglemezre szóló kazettás gépeknek mindkét hátránya megszűnt. Ez új találmány lehetővé teszi minden üveglemez-fényképezőgépet tulajdonosának, hogy csekély költségek árán — megfelelő adapterrel szereltetvén azt fel — a filmkámara összes előnyeit élvezze, vagyis a *sikfilm-csomagokat* használhassa és ezzel tetszés szerinti mennyiségű felvételeket eszközölhessen, a megvilágított (exponált) filmcsomagokat teljes napfénynél kivehesse. S ez magyarázza meg azt a rendkívüli gyors sikert is, a mit e — csak nemrég felszínre került — «*Premo-Filmpack*»-nak kijutott. Mert kívánatos is volt már bizony, hogy

a lemezkamarák az olvasóink által bizonyára ismert nehézkes és otromba toldalékok, drága s gyakran a gép életébe kerülő «operációk» helyett ez *egyszerű és olcsó adapter által nappali fénynél megtölthető sikfilmkamarává átalakíthatók legyenek.* A filmpack-adapter meglehetősen hasonlít a lemezkazettákra és körülbelül ugyanoly alakú is. Maga a filmpack egyik oldalán nyílással ellátott fekete borítékból (tokból) áll, melynek nagysága pontosan megfelel a képméretnek. Ezen tok tizenhárom lap fekete papírost tartalmaz; minden ily papíroszík belső végén egy-egy síkfilm van megerősítve. A kiálló «fülek» 1—12 számmal ellátva. A 13-ik védőlapot képez. Felvétel előtt az adapter tololapját (Schieber) eltávolítjuk, a filmcsomagot — felső borítékának eltérése által — kinyitjuk és a fekete papírlapot — mely védőül szolgál — kihúzzuk és letépjük. Az első film ezáltal szabaddá válik és a felvételre kész. A többi filmet akként tesszük felvételre már «*kész*»-szé, hogy egyik papírszeletet a másik után kihúzzuk és letépjük. Az exponált lemezeket az exponátlanoktól fal választja el és a papírfül kihuzásával a papírlap alsó szélén megerősített filmet a válaszfal egyik oldaláról a másikra ránczigáljuk. Az adapter tololapja visszahelyezhető lévén, a filmek világosságtól teljesen elzárva *bármely* felvétel után ismét kiemelhetők. Ennek kettős előnye, hogy: 1. *minden egyes felvétel külön állítható be a homályos üvegen és 2. filmfelvétel után bármikor lemezfelvétel készíthető és viszont.* A csomagfilm tehát *sötétkamara nélkül való váltás-t* jelent és ha még a folytonosan tökéletesebbé váló nappali fénynél eszközölhető előidézését is számba vesszük: a *sötétkamara nélkül való fényképezés teljesen megoldottnak tekinthető.* A filmcsomagok súlya nem nagyobb — sőt kisebb még — a filmtekerces súlyánál is. Míg egy tucat $8 \times 10^{1/2}$ cm. nagyságú üveglemez súlya 500 gr. (fél kiló), addig ugyanily mennyiségű síkfilmet tartalmazó filmcsomagé 58 gr. Súlya tehát felette csekély és a tekercesekkel szemben is az az előnye, hogy — lapos lévén — a zsebben könnyen elhelyezhető és *minden egyes felvétel külön előhívható!* A postai szállításra pedig — könnyű súlyánál fogva és nem lévén törékeny — felette alkalmas. A filmcsomag tehát kitűnő minősége, érzékenysége, csekély súlya, könnyű kezelhetősége és szállítása, valamint a fentebb jelzett sok jó tulajdonságánál fogva joggal mondható minden amatőr «*ideáljája*»-nak. A filmcsomagokat a *Kodak-társaság* gyártja.

A fekete kendő czélszerű helyettesítése.

A homályos üveg segítségével történő beállításához szükséges fekete kendő sokszor igen kényelmetlen. Különösen áll ez a szabadban való fényképezésnél. A szél minduntalan le-lekapja gépünkről. A nagy napfényben némi világosság szűrődik keresztül rajta, mely a homályos üvegen látott kép helyes megítélésében akadályoz bennünket. Ennek elkerülése céljából nagyon ajánlhatjuk tehát amatőr-bajtársainknak a fekete kendőknek következő pótlását: vegyünk egy darab fekete bársonyt; egyik végére ruganyos szalagot (gummi-elasticum-ot) akként varrunk, hogy a bársonykendő a gép hátsó részére erősíthető s vele körülövezhető legyen. Ezáltal már elértük azt, hogy kifelé teljesen zár. A bársony másik vége éppen kellő bőségű arra, hogy fejünket a tölcseralaku kendőn bedugjuk. Ily módon a külső fény teljesen távol tartható a homályos üvegtől; a kép — mondhatnók — szokatlanul világosan és élesen mutatkozik, a beállítás a legnagyobb pontossággal eszközölhető; a kendőt sem keil folytonosan felfelemelgetni a földről, a hová különben a szél folytonosan lefújná.

Hazai krónika.

Máyerling Károly új felfedezését — melyet lapunk mult számában már ismertettünk s melynek folytatását ígértük — most bírálják felül elsőrangú szaktekintélyek s most kísérleteznek vele Bécsben is. Ez az oka annak, hogy e héten még nem számolhatunk be az eredménnyel s várunk a bővebb ismertetéssel addig, míg a külföldi szakférfiak ítélete kezeink között lesz. Mindenesetre nagy figyelemmel fogjuk kísérni a feltűnő találmány sorsát.

A fotografálás dicsérete. A *Budapesti Leányegyesület*, melynek nemes célja szegénysorsú leányoknak valamely életpályára való kiképzése, kenyérkeresethez juttatása s mely *madarasi Beck Ilona* elnöklete alatt agilis és fáradhatatlan munkásságot fejt ki programja megvalósítása érdekében, *karácsonyi vásárt* rendez az idén. Hogy mi mindent hordjanak össze abba a kiállításba? — e fogas kérdésben tanácsért *Tóth Bélához* fordultak, a ki a *Pesti Hírlap*-ban nyilvánosan a következőkre hívja fel az egyesület figyelmét:

Nagy térre méltó a kiállításban a műkedvelő fényképezés. Mert *hadd lám: mit fotografálsz, s megmondom, ki vagy.* Azon kezdem, hogy jó iskola, vagyis rajzolni tudás nélkül lehetetlen az a művészi készség, melyet az ízléses fényképezés megkövetel. S mennyi más derék tulajdonságot kíván még ez a mesterség! Az első — ennek utána — a nyugodt akarat, a biztos erő, vagyis — második, harmadik és ikszedik — az okosság. Én bizony már nagyapa lehetnék. Hát ne vegyék rossz néven, ha azt mondom, hogy megcsókolok minden magyar leányt, a ki jó fotografiát tud csinálni. Az optikai és kémiai szemlátásában benne van az ő szemléletök helyessége, nyugodtsága, eszessége, lélekjelenléte, ízlése. Csupa nagy erő az élet nagy fotografáló mesterségében. Valóban az az élet titka, hogy az igazat, a jót a szépben találjuk meg. Kopott szentencia ebben a szecessziós világban, mikor olyan eredetiek akarunk lenni, holott nincs új a nap alatt; aztán még sem rosszabb semmi friss kitalálásnál ama nagy kérdést illetőleg: hogyan boldogulhassunk legjobban.

A magyar leányok *lelkét* akarjuk látni abban a kiállításban. A művészt. S ha ezt mondom, azt hiszem, azt is mondom, hogy az egészet.

Ime a fotografálás újabb diadala, újabb térfoglalása, mely annál fontosabb, mert a propagandához legjobban értő társadalomban: a *nők* társaságában jelentkezik. Az egyesület ugyanis — melynek illustris elnöke: *madarasi Beck Ilona*, mint arról *Az Amatőr* olvasóinak már volt alkalmuk néhány pompás felvételtől meggyőződni, maga is kitűnő amatőr — megfogadta a jó tanácsot s a *karácsonyi vásáron* külön osztály jut az *amatőr fotografiának*. A magyar amatőrök figyelmét már előre is felhívjuk erre az érdekes kiállításra, mely nemes célú — ily nemes és hazafias eszközök segítségével — szolgál. Az egyesületet pedig melegen üdvözljük és sok sikert kívánunk neki. A tárgyak név és címmel ellátva, december 12-ig a Budapesti Leányegyesület címére: V., Zrínyi-utca 7. sz. küldendők be, a hol bővebb felvilágosítás is nyerhető.

A «Photo-Club, magyar amateur-fényképezők országos egyesülete» értesíti tisztelt tagjait, hogy *Beller Rezső* fényképésznek clubunkkal eddig fennállott szerződéses viszonya 1904 október végével megszűnik és nevezett fényképész ezen időponttól fogva *egyesületünkkel semminemű viszonyban nem áll*. Együttal tudatjuk, hogy 1904 november 1-től kezdve egyesületünk assistenseül *Frecskay István* fényképészt szerződtettük, a ki mindennemű fényképezési munkákra, valamint azoknál való segédkezés tekintetében, választmányunk által meghatározott részletes árszabás szerint, egyesületi helyiségekben (IV. Egyetem-tér 5. szám., V. emelet, lift) mindenkor készségesen áll tisztelt tagjaink szolgálatára. Kérjük tisztelt tagjainkat, hogy megbízásaikkal bizalommal forduljanak nevezett új assistensünkhöz, kinek működése fölött felügyeletet gyakorolunk. Budapest, 1904. október 27. A «Photo-Club» elnöksége.

Adás — Vétel — Csere

E rovatban a szerkesztőség készséggel közli előfizetőinek fényképezőgépek és felszerelések vételére, eladására, vagy felvételek becserélésére vonatkozó ajánlatait, értesítéseit, illetve egymás között folytatott levelezéseit.

Eladom vadonat új 4. sz. Cartridge-kodakomat adapterrel, 4 kettős kasettával, aluminium-állvánnyal együtt. Bővebb felvilágosítással szolgál: dr. *Kaszter Ödön* Zalaegerszegen.

Egy teljesen új állapotban levő «Lloyd» filmes készülék, melynek bolti ára 42 K. jutányos áron azonnal eladó. Felvilágosításokat *Halasi Lajos* ad K.-H.-Váralja (Gömörmegye).

IRODALOM.

Bessenyei I. Fényképek előállítására	1.20
Gothard I. A fotográfia gyakorlata és alkalmazása	2.40
Moller M. A fotográfálás elemei	4.—
Sajóhelyi B. Fotográfálás	—60
Schmidt F. A gyakorlati fotográfálás kézikönyve. Kötve	6.—
Allilm M. Die Grundlinien der Amateur-Photographie. Ein kleines Handbuch für Anfänger und Geübte	3.—
— — Die Photographie	1.80
Anschütz O. Die Photographie im Hause. Lehrbuch für Amateure. I. Das Porträt.	3.60
Bühler C. Kleines Lehrbuch der Photographie. Zur Selbstbelehrung	1.20
Burton W. K. ABC der modernen Photographie	1.80
Dawid L. Ratgeber für Anfänger im Photographieren	1.80
— — Die Moment-Photographie	9.60
Eder J. M. Ausführliches Handbuch der Photographie. I. Thl. 1. Hälfte. (A II—IV. kötet is megjelent.)	14.40
Günzel G. Die Amateurphotographie	1.20
Hanneke P. Die Herstellung von Diapositionen zu Projektionszwecken	3.—
Hauberriszer G. Wie erlangt man brillante Negative und schöne Abdrücke. 13. Aufl.	1.50
Halm E. Photographie bei künstlichem Licht	3.—
Jahrbuch für Photographie und Reproductions, technisch f. 1904, Herausg. J. M. Eder	9.60
L'Année photographique 1904	3.60
Annuaire Général et International de la Photographie 1904. Kötve	6.—
The American Annual of Photography 1904	6.—
König E. Die Farben-Photographie	3.—
Letzner G. Skioptikon, Einführung in die Projektionskunst. 3-te Auflage	1.80
Loescher. Leitfaden der Landschafts-Photographie	4.32
Miethe A. Lehrbuch der praktischen Photographie. 2. kiadás.	12.—
Pizzighelli G. Anleitung zur Photographie für Anfänger. 11. kiadás.	4.80
— — Handbuch der Photographie für Amateure und Touristen. 3 kötet, Kötetenkint	11.04
Renger-Patzsch R. Der Eiweiß-Gummidruck. Anleitung für Amateure und Fachfotographen	3.—
Schmidt F. Photographisches Fehlerbuch. I. Thl., 2. kiadás	3.60
— — Photographisches Vademecum für Anfänger	1.80
Schnauss H. Die Blitzlicht-Photographie. 3. kiadás	4.20
— — Photographischer Zeitvertreib. 7. kiadás	4.80
Schnauss J. Leitfaden der Photographie	3.—
Spörl H. Praktische Rezeptsammlung für Fach- und Amateurphotographen	3.60
Vogel E. Taschenbuch der praktischen Photographie. 11. kiadás.	3.—
Vogel H. W. Handbuch der Photographie. 4 kötet	54.—
— — Photographie	3.—
Trutat. Le Cliché photographique	4.20
— — Les Procédés pigmentaires	1.50
Rouyer. La Gomme Bricksamatör	2.40

Folyóiratok.

«Az Amatör»	1/4 évre	3.50
Amateur-Photograph. Monatsblatt	1/4 évre	1.50
Mitteilungen, photographische. 24 füzet évenként, 1/4 évre	1/4 évre	3.60
Photographen-Zeitung, allgemeine v. Miethe. 52 szám évenként	1/4 évre	3.—
Ratgeber für Amateurphotographien. 24 szám évenként, 1/4 évre	1/4 évre	—96
Wochenblatt, photographische von Gaedicke. 52 szám évenként	1/4 évre	3.—
Bulletin de la Société française de photographie. 24 szám évenként	1/4 évre	21.84
Amateur Photographer. 52 szám évenként, egész évre	1/4 évre	15.24
British Journal of Photography. 52 szám évenként, egész évre	1/4 évre	14.40
Photography. 52 szám évenként	1/4 évre	9.60

E művek és folyóiratok állandóan raktáron vannak, vagy megrendelhetők

TOLDI LAJOS könyvkereskedésében

Budapest, II. ker., Fő-utca 2. sz.

Szerkesztői üzenetek.

E rovatban a szerkesztőség készséggel ad szakszerű felvilágosítást minden hozzá intézett, a fényképezésre vonatkozó kérdésben.

Kérjük lapunk barátait, hogy «Az Amatör»-re előfizetőket gyűjtsenek s az előfizetési íveket lapunk kiadóhivatala címére: Budapest, V., Honvéd-u. 10. sz., visszaküldeni szíveskedjenek.

J. A. br. Budapest. 1. A multico eljárásról még eddig nem jelent meg sem könyv, sem valamire való ismertetés. Az egyedüli, a mi rendelkezésünkre áll e tekintetben, a Hesekei Adolf dr.-féle «Photographisches Nachschlagebuch»-ból (Berlin) készült kivonat, melyet Önnek már postán beküldtünk. 2. A színes gummi-nyomásra vonatkozó kérdésére nézve utalunk lapunk 1-ső számában megjelent «A háromszínyomásról» cz. — egyszerűen, világosan, érthetően és kiváló szakismerettel megírt — cikkre, melyet egyik legjobb és külföldön is híres amatörünk Esterházy Mihály gróf írt. Ha ez ki nem elégítené, úgy szívesen közöljük Önnek oly külföldi munkák és folyóiratok címét, melyek e kérdéssel még bővebben foglalkoztak.

P. E. Budapest. Külföldi útra akár kézben, akár bőröndben magával vitt fényképező-készülék nem esik vámkezelés alá.

H-y Gy. Debreczen. A lapot 3 ízben küldtük helyes és pontos címére. Reklamációjá következtében negyedszer is. Ha a lap még most sem jutott birtokába, akkor kérjük, hogy a dolognak a debreczeni postahivatalnál végére járni szíveskedjék, míg mi vett értesítés után ugyanezt megtesszük a pesti (Verseny-utcai) postahivatalnál.

F. J. Budapest. A közleményt — bár előttünk nem ismeretlen — köszönjük és kiadjuk.

A «Háztartás» szerk. N-y I—e művész-munkatársunknak képét, illetőleg annak kliséjét, a tőle kieszközölt engedély beérkezése után, készséggel engedjük át s az kiadóhivatalunkban (V., Honvéd-utca 10.) rendelkezésükre áll.

Hungary szerk. A cserepéldányt vállaljuk, a klisék kiadóhivatalunkban a hivatalos órák alatt rendelkezésükre állanak.

L—ó G—v Martfü. A képek közül a juhok megfelelnek, de a kerek kivágás nélkül és nagyobb ellentéteket, szebb fehéreket adó, pl.: «Gem» v. Herdlicka-féle «Rembrandt» papíron!

Dr. E. Ungvár. Beküldött képei közül még a «Felvidéki tájrészlet» volna esetleg leközölhető, ha jobb papíron, jobb (frisebb) színezővel készített másolatot küldene be.

B. G. Budapest, S. K. Pozsony, M—y B—a Csik-szereda. Ne sok, de jó képeket tessék beküldeni. Nem a kvantitás, hanem a minőség dönt: tehát csak a javát...

S—ó Erzs. Temesvár. Képei felette kedvesek és nagyon érdekesek. De míg a figurális tárgyúakon nagyon is látszik a pose és «kosztümirózás», s az összes képek valami nagyon régi rossz papírra másolódtak, addig a tengeri tárgyúak más fotografiai hibáknál fogva nem adhatók ki. Reméljük, hogy a szép «gauchonak» vannak hibátlan képei is és kérünk egy újabb sorozatot, melyben majd csak találunk valami igazán kifogástalant. Kár, hogy érdekes levelét a beküldött képek nélkül nem adhatjuk ki. Az művészibb, mint a képek!

R. Gy. Budapest. A beküldött munkásfej nem rossz, csak az a hosszú szivarszipka ne éktelenítene el!...

N—y I—e Fehértemplom. 1. Újabb képküldeményéről is fenntartjuk előbbi kritikánkat. Vigyáznunk fogunk rájuk. Kívánságát a visszaküldésre nézve fájó szívvel teljesítjük. A kívánt lappéldányokat már postán elküldtük. 2. A nagyváradi kiállításról az ottani egyesület az ígért tudósítást nem küldötte s ezért nem írtunk róla. Megsürgöttük. 3. Képei közül a legtöbb beválik majd a bécsi kiállításon is.

E. I. mérnök Budapest. Van Önnek szebb képe is.

Dr. K. Ödön Zalaegerszeg. A Máyerling-féle lencsékkel mostanában kísérleteznek kiváló szakférfiak. Az ő ítéletüknek elébe vágni, részünkről szerénytelenség volna.

Szerkesztő: Kohlman Artúr dr.

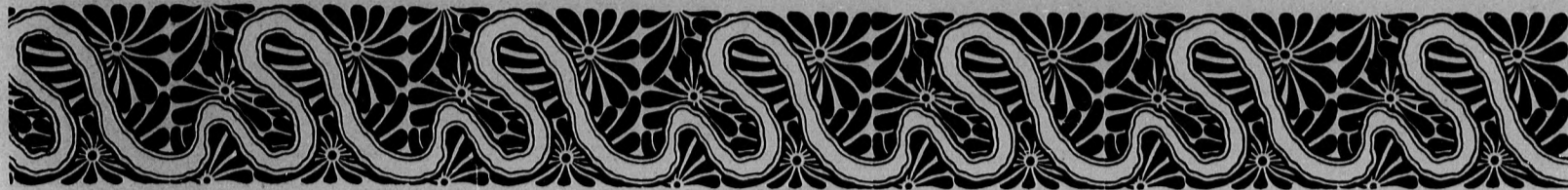
Kiadja: A szerkesztőség.

Szerkesztőség: Budapest, VI., Király-u. 89.

Kiadóhivatal: Budapest, V., Honvéd-u. 10.

LEGÚJABB!

A „**GEM**” Dry Plate Co. Ld. London N. W. régen hírneves gyártmányai, nevezetesen szárazlemezek és fényképezési papírok, Magyarországon is kaphatók!

Minden amateurnek és szakfényképésznek nélkülözhetetlen, ha egyszerű eszközökkel és könnyű szerrel nem is sejtett brilláns eredményeket akar elérni! **CSAK EGY KISÉRLET!**

A „**GEM**” lemezek öntése tökéletes.

A „**GEM**” lemezek a legfinomabb árnyaló képességgel bírnak.

A „**GEM**” lemezek a leglágyabb átmeneteket adják.

A „**GEM**” lemezekkel gyönyörű mélységek nyerhetők.

A „**GEM**” lemezek rendkívül érzékenyek.

A „**GEM**” chlorezüstpapírok fényesebbek az aristo, solio és más chlorezüstpapíroknál.

A „**GEM**” chlorbromezüst papírokkal a legtöbb másolat készíthető rövid idő alatt.

A „**GEM**” bromezüst papírok bársonyos mély részleteket, a megvilágított részen kitűnően határolt tiszta fehér felületeket adnak.

A „**GEM**” papírok felettebb tartósak.

Árjegyzékkel, felvilágosítással készséggel szolgál:

HERBST SAMU

reprodukáló műintézete

a „Gem” Dry Plate Co. Limited vezérképviselősége

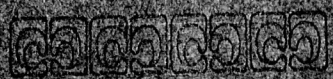
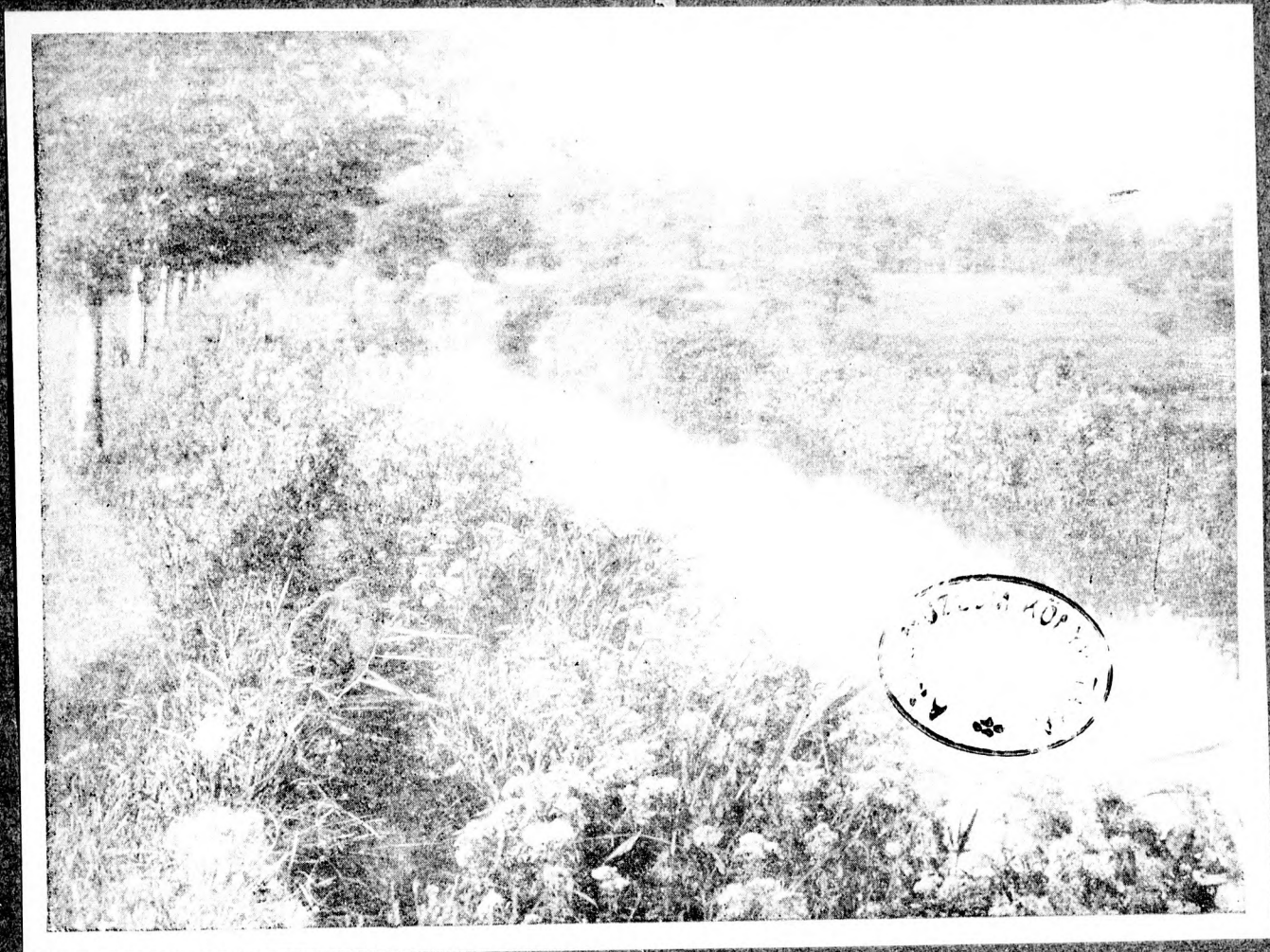
Budapest, VII., Miksa-utcza 8. sz.

Kapható a legtöbb szaküzletben is.

TELEFON 424. SZ.

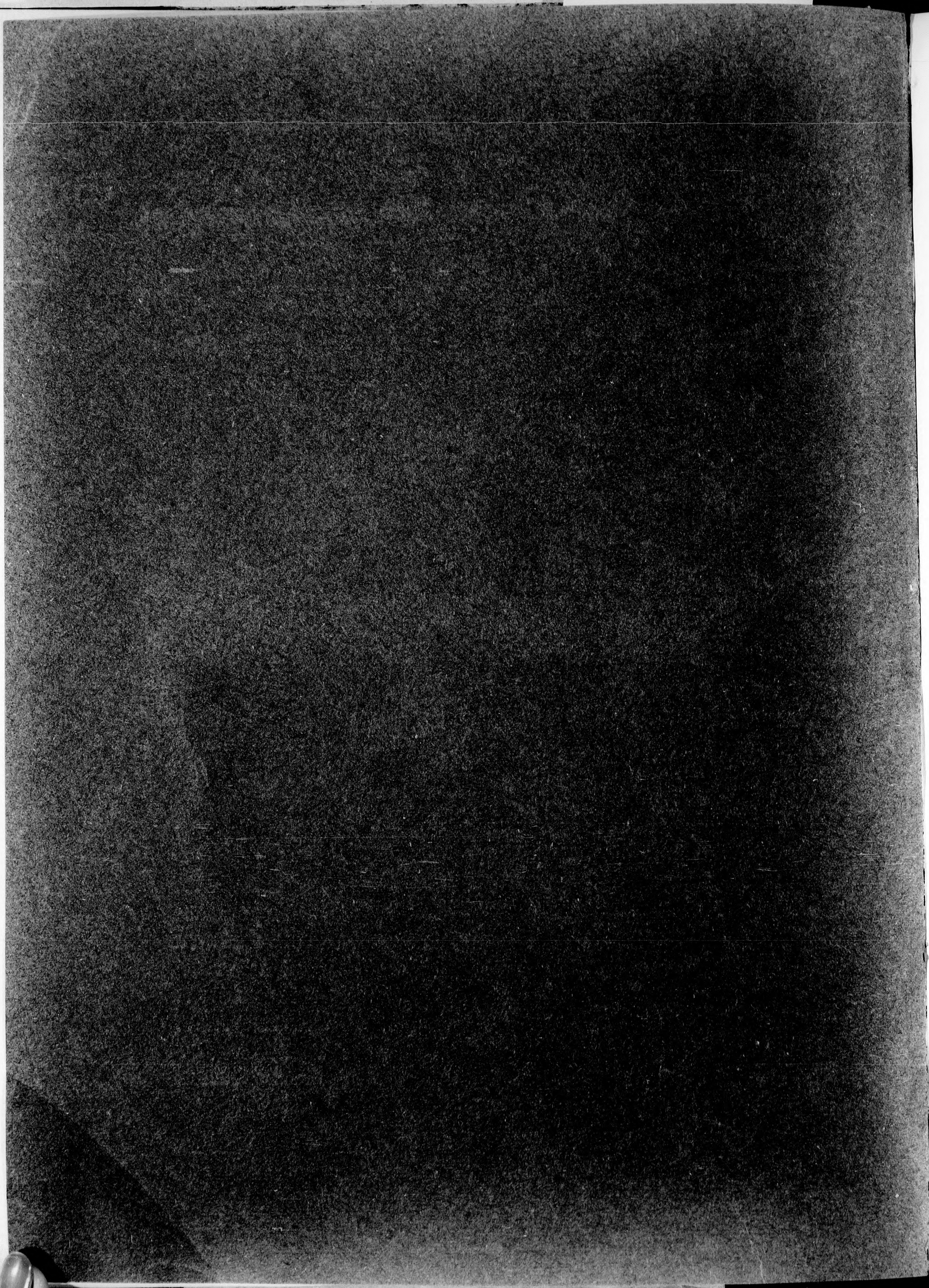
347-352.

a nagy levő

MULLER A...
BERTALAN...
TUNDEKERT...
LAZ AMATOR...
MUMELLÉK...
LETE...

1

(B)

